

I.

IZLAGANJA

PRESENTATIONS

***ZNAMENITE OSOBE U POVIJESTI GRADA
BJELOVARA S POSEBNIM OSVRTOM NA ČLANOVE
HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI
SA ŠIREGA BJELOVARSKOG PODRUČJA: U POVODU
OBILJEŽAVANJA 260. OBLJETNICE GRADA***

**ZNANSTVENI SKUP
ODRŽAN 28. RUJNA 2016. U BJELOVARU**

Antun Dubravko Jelčić

UDK: 821.163.42-05
Stručni članak
Rukopis prihvaćen za tisak: 7. 12. 2016.
DOI: <http://doi.org/10.21857/y14okf7k29>

IVAN DONČEVIĆ, IVAN TRNSKI, ĐURO SUDETA

Sažetak

U članku se sažeto prikazuje životni put i književni rad Ivana Trnskog (1819. – 1910.), počasnog člana, i Ivana Dončevića (1909. – 1982.), dopisnog člana Hrvatske akademije, te Đure Sudete (1903. – 1927.).

Književni rad Ivana Trnskog obilježila je domoljubna poezija koja je budila nacionalnu svijest hrvatskoga naroda te ljubavne pjesme. Poznat je kao prevoditelj poezije, drame, opernih libreta i pripovjedačke proze. Bio je predsjednik Društva hrvatskih književnika.

Širok književni interes pokazao je Ivan Dončević. Pisao je pjesme, pripovijesti, romane, novele i drame. Pokazao se socijalno osjetljivim realističkim piscem. Uveo je u hrvatsku književnost dijelove svoga zavičaja (Moslavine), njegove ljude i njihove životne nedaće, ali je pisao i o socijalnim problemima grada.

Pjesnik i učitelj Đuro Sudeta bio je jedan od najčistijih, najimpresivnijih emanacija poetskog duha u hrvatskoj lirici, a poetska se vrijednost potvrđuje u čistoj i izvornoj emotivnosti.

Ključne riječi: Ivan Trnski; Ivan Dončević; Đuro Sudeta; književnost; proza; poezija.

IVAN TRNSKI

Stara Rača, 1. svibnja 1819. – Zagreb, 30. lipnja 1910.

Kolegice i kolege, gospođe i gospodo, poštovani uzvanici, prije 22 godine, 26. svibnja 1994., govorio sam ovdje, u Bjelovaru, u bjelovarskoj Gradskoj knjižnici, o istoj ovoj temi, o Ivanu Trnskom, njegovoj književnoj sudbini i njegovu mjestu u povijesti hrvatske književnosti. Objavio sam to izlaganje u svojoj knjizi *Književnost u čistilištu*, 1999. godine, a ništa više i ništa drugo ne bih vam mogao reći ni sada, u ovoj prilici, na ovom znanstveno-stručnom skupu, kad predstavljamo znamenite osobe iz povijesti Bjelovara – mogu samo ponoviti nešto od onoga što sam tada već rekao.

Trnski je bio jedan od najdugovječnijih pjesnika hrvatskih. Živio je 91 godinu, a njegovo stvaralačko razdoblje trajalo je 75 godina, počevši od Hrvatskoga narodnog preporoda do predvečerja uoči Prvoga svjetskog rata, odnosno od prvih proplamsaja hrvatskoga književnog romantizma do sutona prve hrvatske moderne, ili – od

Gaja i Vraza do Matoša i Vidrića. Konkretno: prvu pjesmu objelodanio je u prvom godištu Gajeve *Danice* 1835., a posljednju (koju je naslovio *Odužba pjesnikova*, kao da je znao da mu je oproštajna) samo koji tjedan prije smrti, u modernističkom *Savremeniku*, časopisu što ga je izdalo Društvo hrvatskih književnika, kojemu je on bio prvi predsjednik, a uređivao ga Branimir Wiesner Livadić, jedan od najutjecajnijih ideologa, pripovjedača i kritičara prve hrvatske moderne.

Visoki časnik Krajiške vojne uprave i veliki župan Bjelovarske županije, Trnski je više držao do svoga književničkog poziva, što nam sugerira da je u XIX. stoljeću u društvenom smislu puno više značilo biti književnik nego visoki časnik ili visoki činovnik, više nego graničarski pukovnik ili veliki župan. I to ne samo u očima javnosti nego i u njegovim vlastitim očima.

Ali, u ono doba, on nije bio jedini visoki časnik i visoki činovnik, koji je bio i pisac. Pisci su bili još dvojica velikih župana, Miroslav Kraljević i Bude Budisavljević, još jedan graničarski visoki časnik i poslije kotarski predstojnik, Ferdo Becić, pa i jedan general, Petar Preradović. Pisati poeziju značilo je tada, prije svega, služiti domovini i buditi nacionalnu svijest hrvatskog naroda. Od svojih prvih tekstova u prvom godištu *Danice* 1935. Trnski je osjetio da cijela Hrvatska vrije, da Hrvati postaju moderna nacija sa svojom svijesću i svojim idealima i osjećao je svojom dužnošću da u tom procesu kao pjesnik i sam sudjeluje.

Istaknuo se i domoljubnim i ljubavnim pjesmama. Mnoge je objavljivao i anonimno, sasvim u stilu pjesnika koji ne ističu sebe nego svoju pjesničku misao. Njegove domoljubne pjesme, u duhu popularnih preporodno-ilirskih budnica, koje pripadaju onodobnoj pjesničkoj estradi, kao što je pjesma banu Jelačiću *Ljubimo te, naša diko*, pronijele su mu glas ne samo u krugu mladeži nego i domoljubnoga građanstva, a brojni hrvatski skladatelji, pa i neki od najvećih, uglazbivši mnoge njegove ljubavne i domoljubne pjesme, pridonijeli su njegovoj dotad besprimjernoj popularnosti u svim slojevima hrvatskog društva i otvorili vrata svih hrvatskih domova. U ono doba nije valjda bilo čovjeka u Hrvatskoj koji te pjesme nije znao; pa i kad nije znao tko je te pjesme napisao, znao ih je pjevati. Pjevali su ih na javnim i privatnim svečanostima, bile su desetljećima na repertoaru svih hrvatskih pjevačkih društava, pjevali su ih i na društvenim zabavama i u vlastitim privatnim domovima, a neke se mogu čuti još i danas; tko ne zna primjerice pjesmu *O jesenske duge noći?* Tko je od nas nije pjevao bar jednom u životu, a siguran sam da samo rijetki među nama znaju da je to pjesma našega Ivana Trnskoga. Ukratko, hrvatski društveni život druge polovine XIX. i prve polovine XX. stoljeća, bez desetak uglazbljenih pjesama Ivana Trnskoga, bio bi jednostavno nezamisliv.

U trećem godištu Gajeva časopisa objavio je članak Sve za domovinu, u kojem je Franklinove riječi u američkom kongresu 1788. ovako preveo i citirao: „Mi moramo samo jedan misal imati, dobro naše domovine potrebuje, da nađe odluke jednoglasne budu. Samo jednu imamo domovinu. Za nju dakle svaki narod nas neka gleda

učiniti ono, što se pravomu vrednome človeku pristoji. Zato, da se složno i mudro za dobro naše domovine brinuli budemo, podpišimo se!“ Sam je taj franklinovski zavjet prihvatio i ostao mu vjeran otkako je preuzeo zadaću pjesnika pa do posljednje objavljene pjesme, a to je trajalo, rekli smo, punih 75 godina! U tom razdoblju hrvatska je književnost doživjela znatne promjene prešavši razvojni put od preporodnog romantizma do pune artistske zrelosti, mijenjalo se sve, životni pogledi, društvene potrebe, umjetnički nazori i estetski kriteriji, moderni hrvatski pjesnici svoju pjesničku zadaću i shvaćaju drugačije i nije čudno da za Trnskoga i njegove stihove nema više ni izdaleka onoliko razumijevanja koliko su ga imali prethodni naraštaji. Ostavši dokraja dosljedan svojim početnim pjesničkim opredjeljenjima, Trnski je u jednom trenutku, još za života, počeo gubiti privlačnost kao nešto zastarjelo, staromodno i zauvijek prevladano, i to ne samo u estetskom smislu. Jer on je završio kako je i započeo: u istom stilu, u istoj želji i s istim ciljem: da služi domovini. Nedostatak je njegova talenta što se nije razvijao; ali je u tome i njegova vrijednost: dokaz njegove vjerodostojnosti. Ono što je pisao – pisao je iz punoga srca.

Ne smijemo zaboraviti ni njegovu svestranost. Trnski nije bio samo pjesnik nego i prevoditelj, a prevodio je ne samo poeziju nego i drame (Shakespeare; *Othello*; Puškin: *Evgenij Onjegin*) i operna libreta, pa i pripovjedačku prozu, koju je sam i pisao. Njegov doprinos predšenoinskoj novelistici nije zanemariv. Pisao je i prigodnice (Milki Trnini ili prigodom otvaranja Zagrebačkog sveučilišta), satire (*Zvekan sam na svijetu*), putopise, a dao je važan prilog i hrvatskoj versifikaciji: studijom *O hrvatskom stihotvorstvu* odredio je načela hrvatske versifikacije i metrike na temelju akcenta, koja vrijede i danas. Širio je i misao o hrvatskom jeziku (*Rodu o jeziku*), a kao predsjednik Društva hrvatskih književnika bio je i poduzetan organizator književnog života, pa se našao među suosnivačima vodećega hrvatskog književnog časopisa XIX. stoljeća, *Vijenca*, kojemu je i dao ime.

U svoje vrijeme ne samo najpoznatiji nego i najcjenjeniji hrvatski pjesnik, kojemu je i jedan Šenoa pisao hvalospjeve, autor slavljene zbirke pjesama *Krijesnice* (1863.), ubrzo poslije smrti sve je više padao u zaborav.

ĐURO SUDETA

Stara Ploščica, 10. travnja 1903. – 30. travnja 1927.

Prvo što nam valja znati o Đuri Sudeti jest činjenica da je on jedan od hrvatskih pjesnika koji su umrli vrlo mladi. Rođen u Staroj Ploščici 10. travnja 1903., a umro u Koprivnici 30. travnja 1927., živio je samo 24 godine, kao i Janko Polić Kamov, čak tri godine manje od Rikarda Jorgovanića i A. B. Šimića. Za razliku od Trnskoga, koji pripada onim hrvatskim književnicima koji su živjeli najdulje, Sudeta je od onih

koji su živjeli najkraće, ali nije među onima koji su književnosti dali najmanje. Prvu svoju pjesmu *Suton* objavio je već kao učenik prvog tečaja Učiteljske škole u Zagrebu, gdje mu je neko vrijeme bio profesor i Vladimir Nazor. Posljednja njegova zbirka pjesama, koju je sam priredio neposredno prije smrti, a izašla je posthumno, nosi naslov *Sutoni*, a istoga dana kad je umro u koprivničkom je listu *Domaće ognjište* izašla njegova pjesma *U crnini*. Jedna Sudetina pjesma, ona u kojoj *noć miriše sijenom i zvijezdama sa svoda*, ima naslov toliko karakterističan za tog pjesnika da bi mogao sasvim opravdano i umjesno stajati na čelu njegove cjelokupne poezije (a u njegovu poeziju ubrajam i njegovu čudesnu ili – kako ju je sâm nazvao – „fantastičnu pripovijest“ *Mor*). I ne samo sve što je napisao Sudeta nego i sve što je u kritici napisano o njemu moglo bi se svesti pod taj naslov, koji jednostavno glasi: *Čežnje i bolestan mladić*. Jer Sudetin život, to je bila bolest, bijele sobe različitih bolnica i lječilišta u kojima je pjesnik uzalud tražio zdravlje, spas od bolesti koja je tada bila neizlječiva, a njegova poezija jest prije svega i više od svega čežnja za svim onim za čime čezne svaka mladost, za vedrinom, suncem, radošću i ljubavlju, za životom koji mu je bio tako blizu, a ipak tako nedostižan.

Promatrana iz tog aspekta, doživljena kao dirljivo iskrena, istinita, iz dubine bića istekla poetska ispovijest, kao autentični dnevnik neizlječivo bolesnog mladića, poezija Đure Sudete javlja nam se kao jedna od najčistijih, najimpresivnijih emana-cija poetskog duha u hrvatskoj lirici. Sve njezine slabosti, koje proizlaze iz Sudeti-na suviše tradicionalističkog odnosa prema stihu i prema riječi, kao da gube svoju važnost, kao da blijede pred drhtavom senzibilnošću kojom su ti stihovi nadahnuti, koja je u njih stvaralački udahnuta i koju izražavaju. Čitatelji su prihvaćali s velikom naklonošću i Sudetu i njegovu poeziju, ali književna kritika sve do najnovijeg vremena nije pokazivala primjereno razumijevanje za tog pjesnika i njegovo djelo, možda i zato što i njega, živa, njegovi suvremenici često nisu primjećivali. Živio je izvan Zagreba, objavljivao je u perifernim časopisima, nije se kretao u književnim krugovima, nije izazivao polemike niti je u njima sudjelovao. *Ja nikad nisam htio život bura...* – glasi njegov ispovjedni stih iz pjesme *U sutonu*.

U Sudetinim pjesmama mnogi čitatelji nalaze i nalazit će ponešto svoga, jer je Sudeta, kao svaki istinski pjesnik, bio pomalo djelić svih nas. On ima pjesama u naj-čistijem vjerskom raspoloženju, ali one, osobito karakteristične za prvu fazu njegova stvaranja (zbirka *Osamljenim stazama*, 1924.) niti su najveći niti najbolji dio Sudetina pjesničkog stvaranja. U njima, osim stihova visoke poetske inspiracije, ima znatnih ponavljanja i mnogo općih mjesta, kakvih je u drugim njegovim pjesmama primjetljivo manje. Bio je katolički pjesnik, ali nije bio samo to. Mlad i bolestan, a pjesnički nemiran i radoznao, on se htio zagledati i preko groba, jer je rano uvidio da mu nema dugog života. Svršivši tek srednju školu, nije stekao temeljitiju znanstvenu naobrazbu koja bi mu pomogla da nađe kakvo-takvo rješenje mnogim tajnama što

ih je našao u sebi i što su mu se činile neobjašnjive. Zato bi bilo deplasirano tražiti filozofske elemente u toj izrazito emocionalnoj poeziji. Njegova razmišljanja nisu se temeljila na čvrstim uvjerenjima nego na trenutnim raspoloženjima, a ona su, zna se, kolebljiva i prevrtljiva, pa dok je primjerice u pjesmi *Kroz šibe života* izjavljivao da se odriče suza i ljudi, tražeći *tek jaku vjeru u Boga*, u pjesmi *Majci* dao je oduška sumnjama i rezignaciji, koje su prevladale u nekom drugom trenutku i nisu nimalo svojstvene fanaticima:

*Majko, ja već nisam ono dobro dijete,
što je s tobom znalo molit kraj kamina,
u večeri kasne, dok su s violina
jecali akordi ljubavi i sjete.*

Vjerovao je i sumnjao, sumnjao i vjerovao. Pun kontradikcija, tvrdio je da je svoj mir našao u vjeri – i uvijek bio nemiran. Pjevao je o skromnim radostima života, a misao na smrt bila je vječno u njemu, makar i neiskazana, u podsvijesti. Zanosio se mislima o vječnosti, a tako je iskreno volio ovaj prolazni život. U jednom pismu prijatelju napisao je: „Strašim se ovog života... Ima dana kada tako poželim da sam umro.“ A kasnije, u pjesmama, priznaje kako sanja zračne visine, snagu bure i kamena, more ljubavi. Piše himnu Suncu, koje već cijelu godinu nije vidio, jer je ležao među četiri bijela hladna zida, a istovremeno tvrdi da je tako slatko umrijeti. Bio je pjesnik vjere i pjesnik smrti.

Stvarajući izvan književnog središta, najčešće u samoći bolničkih soba, u ognjici koja ga godinama nije napuštala, Sudeta kao pjesnik nije pripadao nijednom književnom pokretu, ali se u nekim njegovim pjesmama osjeća pomalo trag ekspresionizma, i to ne samo u njegovim religioznim pjesmama. Težeći produbljanju individualne etike kao načina duhovnog preporoda čovjeka pojedinca i čovječanstva u cjelini, putove koji vode tom cilju on traži u čovjeku, a ne izvan njega. Sudeta vidi čovjeka kao biće oslobođeno društvenih veza, uzdignuto u kozmičke odnose; i neki elementi religiozne mistike vidljivi su u dijelu njegovih pjesama. Ali, ako ipak kažemo da Sudeta nije bio sljedbenik ekspresionizma, onda taj zaključak izvodimo iz činjenice da njegovoj poeziji nedostaju svi vanjski, formalni elementi toga stilskog pravca: Sudeta izbjegava apstrakcije, stih mu nije zadihan, metafora mu se ne ističe smionošću ili izuzetnom originalnošću, a oblik njegovih pjesama, već sam rekao, suviše je tradicionalan i konvencionalan.

Bliža romantizmu nego ekspresionizmu, Sudetina poezija s ljubavnim motivima nije samo senzualna, ona je ponekad i erotska; ali njegova je erotika diskretna, kako jedino i može biti kod sanjarski raspoloženog mladića, bolesnog od tuberkuloze, bolesti koja potencira emotivnost. A upravo u toj čistoj, izvornoj emotivnosti i jest temeljna vrijednost Sudetine poezije.

Jesu li Sudetine pjesme dovršene, definitivne, ili su samo skice koje bi trebalo još dorađivati? Neki su kritičari mislili upravo to. Možda! Ali to bi značilo da su njegove pjesničke mogućnosti ostale neiskorištene, kao što su i njegove životne težnje i čežnje ostale neispunjene.

IVAN DONČEVIĆ

Trnava kraj Garešnice, 8. studenoga 1909. – Zagreb, 14. ožujka 1982.

Ivan Dončević pojavio se u hrvatskoj književnosti kao pjesnik. Njegov književni debi bila je pjesma *Himna*, tiskana u časopisu *Pantheon* 1932., ali je pozornost – i naklonost – kritike stekao sljedeće godine, 1933., kad je u vlastitoj nakladi objavio odulju pripovijest *Ljudi iz Šušnjare*. U toj njegovoj prvoj prozi, koju je autor poslije dorađivao, kritika iz pera Ivana Esiha, Ive Kozarčanina i Mladena Ivekovića prepoznala je odmah socijalno osjetljivog realističkog pisca koji uvodi u hrvatsku književnost dijelove Moslavine, ljude i njihove životne nedaće iz tog područja, a kojega do tada nitko nije književno prikazao. Rođen u Trnavi 1909. godine, Dončević je i kao pisac ostao vjeran svojem zavičaju i u kasnijim djelima, iako je s vremenom proširivao i aktualizirao svoj književni interes. U romanu *Horvatova kći* (1935.), koji je poslije znatno preradio i objavio pod naslovom *Životopis bez svršetka* (1948.), još je svoju stvaralačku energiju zadržao na istraživanju sudbine malih ljudi u procesu raspadanja sela, seoskog načina života i seoskih običaja, koji vode do stvaranja seoskih beskućnika. Drugi njegov roman, *Propast* (1936.), pokazuje nove mogućnosti tog autora: psihološkim nijansiranjem Dončević postiže individualizaciju svojih likova, koji tako postaju doista literarne osobnosti. Treći Dončevićev roman *Biser i svinje* (1938.) u njegovu opusu označio je prvi važan pomak: u središtu autorove pozornosti nije više selo nego grad i socijalni problemi gradskog čovjeka.

Posljednja dva Dončevićeva romana, *Mirotvorci* (1956., 1969.) i *Krvoprolisce kod Krapine* (1968.), označavaju domet njegovih stvaralačkih mogućnosti. U romanu *Mirotvorci* Dončević je izrazio svoje viđenje malograđanskog života i mentaliteta u hrvatskoj provinciji uoči Drugoga svjetskog rata. Prikazao je uskoću duhovnih horizonata i moralnu degradaciju onih koji su činili srž tadašnjeg društva. Bila je to tema koja se uklapala u ideološke okvire tada vladajuće i obvezujuće ideologije. Ali kad se pojavio roman *Krvoprolisce kod Krapine*, bilo je jasno da je Dončević iskoračio iz tog okvira i ušao u „zabranjenu zonu“. Kad sam ga pročitao, odmah čim je izašao, napisao sam opširniji prikaz u časopisu *Kritika*, pozdravio ga i pohvalio iz više razloga. Koji su to razlozi?

„Mi na sva usta govorimo i uvjeravamo sebe i druge“, napisao sam tada, „da nas nema tabu tema, da smo zauvijek ostavili za sobom vrijeme kada je bilo pogri-

beljno dirnuti u ove ili one probleme. Pa ipak, u neke od njih (za svaki slučaj) još ni sada ne diramo. Spomenimo samo, da od tolikih naših urbaniziranih prozaista još nitko nije, primjerice, zašao u tvorničku ili neku drugu radnu sredinu, gdje bi nužno natrapao na mnoge zakučaste pojave i brojna otvorena pitanja prema kojima se nije uvijek jednostavno opredijeliti, kao i na odnose koji nam ne služe na čast (ni kao pojedincima ni kao društvenoj ili nacionalnoj cjelini), a truju nam atmosferu na svakom koraku. Nezdravi antagonizmi, međusobna podmetanja, zavist i zloba, malograđanština i familijarnost, socijalna nejednakost i korupcija - to bi i najpovršnije oko moralo zapaziti u našoj sredini, dok bi svaki umjetnik u tim općim temama otkrio još lijepi broj 'svojih' tema." Spomenuo sam još i „malverzacije na visokom nivou (o kojima se između četiri zida štošta znalo još i onda kada smo se svi pretvarali da ni o čemu pojma nemamo, a to samo zato jer još nije bilo izašlo u novinama da smijemo znati ono što znamo), pa besposlicu, iseljavanje naših ljudi na rad u Njemačku, moralne devijacije nekadašnjih revolucionara, čak i protagonista revolucije... - i tolike druge, niti osamljene niti nevažne pojave u životu ovoga društva i ovoga naroda, o kojima suvremena hrvatska književnost nema prava šutjeti, a ipak šuti, i koje bi mogle biti građa za problemsku prozu, takvu koja ne će i ne želi biti samo zabavljačka.“

Krvoprolie kod Krapine nije samo iznenadilo nego i obradovalo poznavatelje njegove proze: „U tom romanu se“, napisao sam također u svom prikazu, „ovaj pisac u najboljem smislu riječi obnovio i osvježio, upravo pomladio. Čestoj suhoći njegove rečenice, koja nam je - kažimo to bez lažne suzdržljivosti - znala zasmetati u njegovim ranijim romanima, ovdje nema ni traga; ona je potpuno prevladana, prometnuvši se na stranicama ove knjige u spontanu tečnost, čitkost, šarmantnu elokvenciju, prisnost. Prošli i sadašnji događaji miješaju se elastičnom asocijativnošću, visoki idealizam i pragmatična rezoniranja prožimlju se u istim trenutcima i stapaju u neka čudna, svojevrsna duhovna stanja i raspoloženja.“

Iznimnu popularnost pribavila je Dončeviću novelistička zbirka *Bezimeni*, tiskana u Zagrebu 1945., koja je doživjela, koliko znam, čak 17 izdanja do 1973. godine. Tih desetak novela obrađuje teme iz partizanskog ratovanja, u kojemu je od 1942. sudjelovao i sâm njihov autor, a među njima izdvaja se književnom vrijednošću *Pismo majci u Zagorje*.

Dončević se okušao i kao dramski pisac, ali je od tih namjera odustao nakon što je njegova drama *Kazna*, izvedena u Hrvatskome narodnom kazalištu u Zagrebu 1949., doživjela sudbinu onih dramskih djela koja su zbog idejnih nejasnoća bila politički diskvalificirana i skinuta s repertoara.

Dogodilo se to autoru koji je svojedobno bio na odgovornoj političkoj dužnosti načelnika Odjela za kulturu i umjetnost, a kasnije na dužnostima direktora Državnog izdavačkog zavoda Hrvatske, koji je kasnije dobio ime *Zora*.

Bio je dopisni član tadašnje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti od 1950.

Upoznao sam ga i osobno. Godine 1971. u jeku Hrvatskog proljeća, na poziv glavnog urednika Zore Augustina Stipčevića, priredio sam *Antologiju suvremene hrvatske novele* u 2 sveska. Izabrao sam 44 autora, od Slavka Kolara do Alojza Majetića, a među njima i petoricu hrvatskih književnika koji su živjeli u Bosni i Hercegovini, od kojih su četvorica bili muslimani: Alija Nametak, Rasim Filipović, Zaim Topčić i Nusret Idrizović. Peti je bio Vitomir Lukić. U ono, jugoslavensko doba nije bilo dopušteno književnike koji su živjeli i stvarali izvan Narodne Republike Hrvatske navoditi kao hrvatske pisce, makar i bili Hrvati po narodnosti, a još nedopustivije bilo je književnike muslimane ubrajati u hrvatske književnike, makar se i oni sami tako deklarirali. Odluku je morao donijeti Dončević. Dončeviću je glavni urednik Stipčević rekao da ću doći i zašto ću doći, tako da me on spremno dočeka. Kad smo se pozdravili, nastala je upadna šutnja. Onda će on:

– A vi tako?

– Tako - odgovorih zbunjen, i htjedoh nastaviti s objašnjenjem i obrazloženjem, a on zaključí:

– Onda dobro.

Moja antologija tiskana je onako kako sam je i sastavio. Koliko znam, prvi je put tada u komunističkoj Jugoslaviji među hrvatske pisce uvršteno i nekoliko Hrvata-muslimana iz Bosne i Hercegovine. Bilo je mojih kolega, koji su se čudili da je to dopustio nitko drugi nego Dončević, koji se uvijek kruto držao partijskih propisa. Čudio sam se zapravo i ja sam. Ali kad sam poslije 1971., nakon sloma Hrvatskog proljeća, gotovo svakodnevno viđao Dončevića tijekom kasnih popodnevni sati u Gradskoj kavani u društvu s Ivanom Šiblom, Većeslavom Holjevcem i Ivanom Lekom, nisam se više nimalo čudio. Bio je to drugi, novi, bolji Dončević.

Ivan Trnski, Ivan Dončević, Đuro Sudeta

Summary

The paper summarises the lives and literary opuses of Ivan Trnski (1819-1910), honorary member of the Croatian Academy of Sciences and Arts; Ivan Dončević (1909–1982), corresponding member thereof; and Đuro Sudeta (1903-1927).

Ivan Trnski's literary opus includes patriotic poetry, which animated the national awareness of Croatian people, as well as love poems. He is well known as translator of poetry, drama, operatic librettos and narrative prose. He was one of the chairs of the Croatian Writers' Association.

Ivan Dončević's spectrum of literary interest was very wide. He wrote poems, narratives, novels, short stories and dramas. He proved himself as a realistic and socially sensitive writer. Apart from having introduced into Croatian literature parts of his native county (Moslavina), its native people and their life hardships, he also tackled social problems of the town.

Đuro Sudeta, poet and teacher, was one of the purest and most impressive poetic spirits in Croatian lyric poetry. His poetic worth has been confirmed through original and pure emotional quality.

Keywords: Ivan Trnski; Ivan Dončević; Đuro Sudeta; literature; prose; poetry.

Akademik Dubravko Antun Jelčić
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Razred za književnost
Zrinski trg 11, HR - 10000 Zagreb
01/14895169